વાંદરી હાથપગ ઊંચા લેતી જાય, નાક ચડાવતી જાય અને પૂછતી જાય : ''હું કયાં બેસું ? હું કયાં બેસું ?

છોકરાએ તો એક લાલચોળ છીપર આપીને કહ્યું ''આવો, આવો, આ સોનાના પાટલા ઉપર બેસો, વાંદરીબાઈ !''

વાંદરી ચટ દઈને બેઠી, ચપ લઈને ચંપાઈ ગઈ, ને વોય વોય કરતી ભાગી !

રામબા કહે :

''આવ રે, વાંદરી ! ખીર ખાવા.''

વાંદરી કહે :

''હું કેમ આવું રે, રામ !
તારે દિકરે દીધો ડામ !''

એમ કહેતી કહેતી વાંદરી ભાગી ગઈ. તે ફરી આવી જ નહિ !

પછી ડોશી નિરાંતે ખાઈ પીને તાજી ગઈ.

G G G

ગિજુભાઈની બાળવાર્તાઓ

ભાગ પહેલો

૧

સંપાદક: **ગિજુભાઈ**

ચિત્રકાર: **સોમાલાલ શાહ**

કિંમત: **રૂ.૨૫/-**

ભાગ-૧ થી ૫ (સેટના) : **રૂ.૧૦૦/-**

:: પ્રકાશક ::

નૂતન બાલશિક્ષણ સંઘ, ભાવનગર શાખા

C/o શ્રી દક્ષિણામૂર્તિ બાલ અધ્યાપનમંદિર
ગિજુભાઈ માર્ગ, ફિલ્ટરવાળો ખાંચો
ભાવનગર - ૩૬૪૦૦૧.

ઉપકાર

બાળવાર્તાઓ દસ વર્ષ પહેલાં સંગ્રહવા માંડેલી. જે સંગહ થયો તેના પાંચ ભાગ બહાર આવ્યા, તેના યશભાગી એક નહિ પણ અનેક છે. શેરીની છોકરીઓનો ને આડોશીપાડોશી ડોશીઓનો પહેલો ઉપકાર; મોંઘીબેન, સૌ. જડી, નર્મદાબેન, મનુભાઈ, કમળાબેન, રામભાઈ, હેમુભાઈ, વગેરે ભાઈબહેનોનો બીજો ઉપકાર; ઈતર ભાષાઓમાંથી વાર્તાઓ આપનાર તારાબેન, રામુભાઈ, નાનાભાઈ, એમનો પણ ઉપકાર તો ખરો જ. ત્યારે સૌનો ઉપકાર.

પાંચ ભાગ બાળકોને બહુ ગમ્યા; અને એટલું જ મારે જોઈતું હતું. શિક્ષકોએ પણ તેનો સારો ઉપયોગ કર્યો; મારી આશા એવી પણ હતી.

જૂના સંગ્રહોમાં ક્રમ ન હતો. વાર્તાઓ જેમ જડતી ગઈ તેમ છપાતી ગઈ. આ વખતે સંગ્રહોમાં ક્રમ મૂકવામાં આવ્યો છે. પાંચ શ્રેણીમાં બધી વાર્તાઓને શ્રીમતી તારાબેને વિભાગી નાખી છે. બાળકો અને શિક્ષકો બન્નેને હવે વધારે સુગમતા પડશે. ચાલો, તારાબેનનો પણ ઉપકાર માનીએ.

કોઈ વાર્તાઓ લાવી આપે, કોઈ એનો ક્રમ કરી આપે, કોઈ એનાં ચિત્રો કરી આપે, શ્રી મણિભાઈ જેવા કોઈ એને છપાવી આપે અને કાકા એની પ્રસ્તાવના લખી આપે; એમાં મેં શું કર્યું તે મારું નામ છપાય ?

સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૯ **- સંપાદક**

રોજ ખીર કરે, ને જ્યાં થાળીમાં ઠારે ત્યાં વાંદરી ઠણંગ ઠેકડો મારીને ઘરમાં આવે. ડોશીને મોઢે એક લપાટ મારે ને બધી ખીર ખાઈ જાય !

ડોશી રોજ ખીર ઠારે. વાંદરી રોજ ખીર ખાઈ જાય. રામબા બિચારી રોજ ભૂખી રહે. એ તો દિવસે દિવસે ગળતી જાય. આંખો ઊંડી ઊંડી પેસી ગઈ; મોઢું તો સાવ લેવાઈ ગયું. સાવ સૂકલકડી બની ગઈ !

એમ કરતાં એક વરસ પૂરું થયું ને દીકરો ઘેર આવ્યો.

દીકરો કહે : અરે માડી ! તમે સાવ સૂકાઈ કેમ ગયાં ? તમને શું થયું છે ?''

રામડોશી કહે : ''બાપુ ! થયું તો કાંઈ નથી. પણ આ વાંદરી સુખે રોટલો ખાવા દેતી નથી. હું રોજ ખીર ઠારું છું ને રોજ વાંદરી ખાઈ જાય છે !''

દીકરો કહે : 'ઠીક, ત્યારે. કાલે એની વાત છે.

દીકરાએ સવારે ઊઠીને આખા ઘરમાં ગારો ગારો કરી મૂક્યો; એક રસોડામાં જ ડોશી બેસે એટલી જગ્યા સારી રાખી.

રામબાએ રાંધ્યું. કૂણી કૂણી રોટલી ઘીએ ચોપડીને થાળીમાં મૂકી અને બીજી થાળીમાં ખીર ઠારી. દીકરો કેહ

''આવ રે, વાંદરી ! ખીર ખાવા.''

વાંદરી તૈયાર જ હતી. કૂદકો મારતી ને અંદર આવી.

ડોશી અને વાંદરી

એક હતી ડોશી. એનું નામ રામબા. એને એક દીકરો હતો. ફળીમાં એક પીપરનું ઝાડ હતું. ઝાડ ઉપર એક વાંદરી રહે. ડોશી ને દીકરો ખાય, પીએ ને મજા કરે.

એમ કરતાં પૈસા ખૂટયાં. દીકરો કહે : ''માડી ! હું પરદેશ કમાવા જાઉં ?''

ડોશી કહે : ''બાપુ ! તું જાય તો હું દુ:ખી દુ:ખી થાઉં. આ વાંદરી મને સુખે રોટલો ખાવા ન દે.''

દીકરો કહે : ''એમાં ભૂંડી વાંદરી શું કરતી'તી ? એક લાકડી રાખીએ ના, તે પાસે આવે તો મારીએ. માડી એક વરસમાં તો હું પાછો આવીશ.''

એમ કહીને દીકરો પરદેશ ગયો.

ડોશી ઘરડાં. એકેય દાંત નહિ; કશું ચવાય નહિ. ડોશી

શિક્ષક ભાઈબહેનોને

લ્યો આ બાળવાર્તાઓ. તમે તે બાળકોને કહી સંભળાવજો. બાળકો હોંશે હોંશે વારંવાર તે સાંભળશે. જોજો, વાર્તાઓ સુંદર રીતે કહેજો; વાર્તા કહેવાની ઢબે કહેજો; લહેકાથી કહેજો; રસથી કહેજો.

કોઈ કોઈ વાર વાર્તાઓ વાંચી પણ સંભળાવજો. જેવડાં બાળકો હોય એવી વાર્તા પસંદ કરજો. વાર્તા ભાવથી અને છટાથી વાંચજો.

પણ ભાઈ ! એક વાત ન કરતા. વાર્તાઓ બાળકોને ગોખાવશો નહિ; તેમની પાસેથી કઢાવશો નહિ; પરીક્ષાને માટે તેમને તે ભણાવશો નહિ.

તમે જાતે જ અનુભવજો કે વાર્તાઓ કેવી જાદુઈ લાકડી છે. તમારે બાળકો સાથે પ્રેમ બાંધવો હોય તો વાર્તાથી પગ માંડજો. તમારે બાળકોની અભિમુખતા સાધવી હોય તો વાર્તા પણ એક સાધન છે.

મોટા પંડિત થઈને વાર્તા કહેશો નહિ.; જ્ઞાન આપવા બેસશો નહિ; તટસ્થ રહેશો નહિ. વાર્તામાં તમે પોતે નહાજો અને બાળકોને નવડાવજો.

- ગિજુભાઈ

અનુક્રમણિકા

બાળવાર્તા ભાગ : ૧

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ
૧.	કહાણી કહું કૈયા	૧
૨.	ઊ અને ટૂની વાર્તા	૪
૩.	એક વાતની વાત	૪
૪.	નકો નકો રાજા	૫
૫.	ખોટું નગર	૬
૬	કાંટાની અણી	૮
૭	જૂકા પેટ ફૂટયા	૯
૮.	કાગે મારું મોતી લીધું	૧૨
૯.	કૂકડી પડી રંગમાં	૨૧
૧૦.	કાગડો અને ઘઉંનો દાણો	૩૧
૧૧.	કાગડો અને કોઠીંબું	૩૮
૧૨	પાલીમાં પાંચ ઉંદરડા	૪૫
૧૩	ઊંટ પગ સડે	૪૯
૧૪	એક ઉંદરની વાર્તા	૫૫
૧૫	સાત પૂંછડીયો ઉંદર	૫૯
૧૬	ઘાસકા પૂળા ખા જા	૭૪
૧૭	ડોશી અને વાંદરી	૭૮

શિયાળ કહે : ''અરે ભાઈ ! હું તો રાખ ખાઈને જાડો થયો છું !''

પછી બધાંએ રાખ ખાધી, પણ વળી બધાના પેટમાં દુખવા આવ્યું.

પછી શિયાળની આખી નાત એકઠી થઈને કહે : ''બોલ, સાચું બોલ ! શાથી જાડું થયું ? સાચું નહિ કહે તો તને નાત બહાર મૂકશું !''

શિયાળ કહે : ''નાત માબાપ છે, મારે ખોટું શું કામ બોલવું પડે ? પેલી ભેંશ બાધી છે તેનું દૂધ પી પીને હું તો જાડો થયો છું.''

G G G

ભેંશ ઘાસનો આખો પૂળો ખાઈ જાય ને દૂધનું દોણું ભરી દે.

શિયાળભાઈ આખુંય દોણું ભરી દૂધ પી જાય ને દિવસે દિવસે જાડા થતા જાય.

પછી તો શિયાળ ખૂબ ખૂબ જાડું થતું ગયું. એક દિવસ એના નાતીલાઓએ કહ્યું : ''અરે શિયાળભાઈ ! તમે રોજ ને રોજ શરીરે જાડા કેમ થતા જાઓ છો ? કંઈક સારું સારું ખાતા લાગો છો.''

શિયાળ કહે : ''ભાઈ ! હું તો આ ધૂળ ખાઉં છું એથી જાડો થયો છું.

બધાંય શિયાળોએ ધૂળ ખાધી પણ એ તો માંદા પડી ગયા. ફરી પાછું બધાંએ શિયાળને પૂછયું : ''શિયાળભાઈ, શિયાળભાઈ ! અમને જાડા થવાનો રસ્તો બતાવો ને ? ધૂળ ખાધી એમાં તો માંદા પડયાં !''

બા ળ વા ર્તા

ભાગ - ૧

k k k

કહાણી કહુ કૈયા

કહાણી કહુ કૈયા,
સાંભળ મારા છૈયા;
છૈયે માંડયું હાટ,
ત્યાંથી નીકળ્યો ભાટ;

ભાટ ખોદાવે કૂઈ,
ત્યાંથી નીકળ્યો સૂઈ;
સૂઈ સંચાવે દોરો,
ત્યાંથી નીકળ્યો વોરો;
વોરો ખાય દાળિયા,
કાઢે એટલા કાળિયા;
કાળિયા મેં વાડયે નાખ્યા,
વાડયે મને વેલો આપ્યો;

સૂઈ-દરજી, સંચાવે-પરોવે-સીવે, કાળિયા-કરડુદાણા

વેલો મેં ગાયને નાખ્યો,
ગાયે મને દૂધ આપ્યું;

દૂધ મેં મોરને પાયું,
મોરે મને પીંછી આપી;

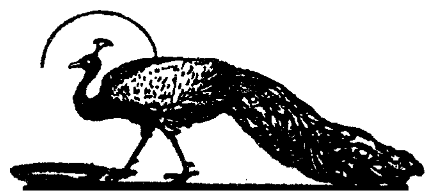

પીંછી મેં પાદશાહને આપી,
પાદશાહે મને ઘોડો આપ્યો;

શિયાળ તો ગામમાં ગયું ને ઘી માગવા નીકળ્યું તે કહે : ''અરે બાપુ ! કોઈ જરા ઘી દેશો ? કોઈ ! ઘી દેશો ! આ ડોક ને નાક સૂઝી ગયા છે તે ચોપડવું છે.''

પણ શિયાળભાઈ તો લુચ્ચા. એની સામે ય કોણ જુએ?

એક ડોશી હતી. તેને દયા આવી. તેણે શિયાળને થોડુંક ઘી આપ્યું. એમાંથી થોડુંક ઘી શિયાળે કાને ચોપડયું અને બાકીનું ઘી કુલડીમાં ભર્યું.

પછી શિયાળ તો ઘી વેચવા ચાલ્યું. ''લેવું છે ઘી, કોઈને લેવું છે ઘી ?'' એમ બોલતું બોલતું શિયાળ ગામમાં નીકળ્યું.

એક ડોશીની ભેંશ વસુકી* ગઈ હતી તેથી તેની પાસે ઘીના પૈસા ન હતા.

ડોશી કહે : ''ભાઈ ! મારી પાસે પૈસા નથી. આ ભેંશ રાખીને ઘીની કુરડી આપીશ ?''

શિયાળ કહે : ''હા.''

પછી શિયાળ ભેંશ લઈને જંગલમાં ગયું. શિયાળ રોજ એક ખડનો પૂળો લઈ આવે, ભેંશ પાસે મૂકે ને આંચળ નીચે દોણું રાખીને બોલે :

''ઘાસકા પૂળા ખા જા,
ને દૂધકા દોણા ભર દે.''

*વસૂકી જવુ–દૂધ દેવાનું બંધ થઈ જવું.

ઘાસકા પૂળા ખા જા

એક હતું શિયાળ.

એને એવી ખરાબ ટેવ કે એક કણબીના હળ ઉપર રોજ ઝાડે બેસી જાય. કણબીનું હળ બગડે ને રોજ ધોવું પડે.

એક વાર કણબીને દાઝ ચડી. તે કહે : ''આ શિયાળને સીધું કર્યા વિના નહિ ચાલે. રોજ રોજ તે આ કેમ ખમાય ?''

તેણે હળ ઉપર ગુંદર ચોપડી દીધો.

બીજે દિવસે રાતે જ્યાં શિયાળ હળ ઉપર દિશાએ બેસવા જાય ત્યાં પોતે જ હળ ઉપર ચોંટી ગયું.

ઉખડવાને માટે શિયાળે ઘણા પછાડા માર્યા પણ કાંઈ વળ્યું નહિ.

સવાર પડી ત્યાં કણબી આવ્યો.

શિયાળને જોઈને કણબી કહે : ''કાં, રોજ ને રોજ હળ બગાડી જા ને ? હળ તો બાપનું હતું, કેમ ?''

કણબીએ તો શિયાળને ખૂબ માર્યું ને પછી તેને આખો દિવસ હળે જોડયું.

સાંજે શિયાળને છોડયું ત્યારે શિયાળની ડોક સૂઝી ગયેલી ને કાનમાંથી લોહી જાય ભાગ્યું !

ઘોડો મેં બાવળિયે બાંધ્યો,
બાવળે મને શૂળ આપી;
શૂળ મેં ટીંબે ખોસી,
ટીંબે મને માટી આપી,
માટી મેં કુંભારને આપી,
કુંભારે મને ઘડૂલો આપ્યો;

ઘડૂલો મેં માળીને આપ્યો,
માળીએ મને ફૂલ આપ્યાં;
ફૂલ મેં મા'દેવને ચડાવ્યાં,
મા'દેવે મને લાડવા આપ્યા.

એ લાડવા મેં, ભાઈએ, બહેને અને બાએ ખાધા. એક લાડવો વધ્યો તે કાકા માટે રાખ્યો હતો, તે કાળિયો કૂતરો આવીને ખાઈ ગયો.

G G G

ઊ અને ટૂની વાર્તા

એક હતી ઊ; તેને થઈ ટૂ;
તે ગઈ જમવા; તેને જડયો પૈસો.
તે કહે : ''બા, બા ! આ પૈસાનું શું લાવવું ?
બા કહે : ''ભાજી લાવ.''
''મોળું કેમ ?''
''ચર ચર.''
''રાંધું કેમ ?''
''સડ સડ.''
''ખાઉં કેમ ?''
''બચ બચ.''
''સૂઉં કેમ ?''
''ડાબી પા.''
''પાદું કેમ ?''
''ઢમ ઢા.''

G G G

એક વાતની વાત

એક વાતની વાત, સવાયાની સાત,
એક બોરડીનો કાંટો, સાડી અઢાર હાથ.
એની અણી પર વસે ત્રણ ગામ;
બે ઉજ્જડ અને એકમાં વસ્તી જ નહિ.

પૂંછડીએથી ઊંચે ઉપાડયા. પણ ઉંદરભાઈ તો તોય ઢોલકી વગાડતા ગયા ને ગાતા રહ્યા :

ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ,
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ!
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ,
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ!

G G G

રોટલા સાટે દોણું લીધું;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
દોણા સાટે ભેંશ લીધી;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
ભેંશ સાટે ડોશી લીધી;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
ડોશી સાટે ઢોલકું લીધું;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ,
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.

ઉંદરભાઈ તો લહેરથી ગાતા હતા ને વગાડતા હતા. એક કાગડાભાઈ કોં કોં કરતા આવ્યા ને ઉંદરભાઈને

તેમાં વસે ત્રણ બ્રામણ;
બે અપવાસી અને એક જમે જ નહિ.
તેને ઘેર હતી ત્રણ ગાયો;
બે વરોળ અને એક વિયાય જ નહિ.
તેને આવ્યા ત્રણ વાછડા;
બે ખોટા અને એક સાચો જ નહિ.
તેણે ખેડયાં ત્રણ ખેતર;
બે બીડ અને એકમાં ઊગે જ નહિ.

G G G

નકો નકો રાજા

એક હતો નકો નકો રાજા.
તેણે વસાવ્યાં ત્રણ ગામ;
બે ઉજ્જડ અને એકમાં વસ્તી જ નહિ.
તેમાં વસ્યા ત્રણ કુંભાર;

બે અણઘડ અને એક ઘડે જ નહિ.
તેણે ઘડી ત્રણ તોલડીઓ;
બે તૂટેલ અને એક સાજી જ નહિ.
તેણે નોતર્યા ત્રણ બ્રાહ્મણ;
બે અપવાસી અને એક જમે જ નહિ.
તેણે આપ્યા ત્રણ તાંબિયા;
બે ખોટા અને એક સાચો જ નહિ.
તે બતાવ્યા ત્રણ સોનીને;
બે આંધળા અને એક દેખે જ નહિ.
આ વાત કરી ત્રણ છોકરાને;
બે ભૂલ્યા અને એકને આવડી જ નહિ.

G G G

ખોટું નગર

એક હતું ખોટું ખોટું નગર.
એમાં ત્રણ કુંવર;
બે થયા જ નહોતા ને ત્રીજો થવાનો નહોતો.
ત્રણે જણા ગામતરે ચાલ્યા.
મારગે ત્રણ ઝાડ આવ્યાં;
બે ઊગ્યાં જ નહોતાં ને ત્રીજું કોઈ દિવસ ઊગવાનું જ્નો'તું.
એની હેઠે કુંવરો બેઠા ને ફળો ખાધાં.

ધ્રૂજતાં ધ્રૂજતાં ધ્રૂજતાં દોરડે ચડયાં પણ ડોશી કાંઈ દોરડા ઉપર નાચી શકે ? ડોશીમાં તો ધબ થઈને હેઠે પડયાં, ને ત્યાં ને ત્યાં જ રામ શરણ થયાં !

ત્યાં તો ઉંદરભાઈ તૈયાર જ હતા. ઉંદર કહે : ''મારી ડોશીને કેમ મારી નાખી ?''

બજાણિયો કહે : ''કેમ કેમ શું કરે છે ? દોરડેથી ડોશી પડી મરી ગઈ; એમાં હું શું કરું ?''

ઉંદર કહે :

''લાવ મારી ડોશી,
નહિ તો ઢોલકું લઈને ભાગું;
લાવ મારી ડોશી,
નહિ તો ઢોલકું લઈને ભાગું.

પછી ઉંદરભાઈ બજાણિયાનું ઢોલકું લઈને ભાગ્યા. ભાગતાં ભાગતાં એક નાની એવી ટેકરી આવી. તેના ઉપર જઈને ભાઈ બેઠા ને ઢોલકું વગાડી ગાવા માંડયાં.

ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ!
પૂંછડી સાટે* વાંસલો લીધો;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
વાંસલા સાટે લાકડું લીધું;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.
લાકડા સાટે રોટલો લીધો;
ઢીબ ઢીબાંગ, ઢીબ ઢીબાંગ.

*સાટે-બદલામાં

ત્યાં ઉંદરભાઈ જઈ પહોંચ્યા.

છોકરાને અદ્ધર ચાલતો જોઈ ઉંદર કહે : ''અરે ભાઈ ! આટલા નાના છોકરાને તે કાંઈ મારી નાખવો છે ? ઉપરથી પડશે તો સો યે વરસ પૂરાં થશે !''

બજાણિયા કહે : ''તે છોકરો ન નાચે ત્યારે શું તારી ડોશી નાચે ?''

ઉંદર કહે : ''લે ને, ભાઈ મારી ડોશી. ચડાવ એને દોરડે; મારું શું જાય છે ?

બજાણિયે તો ડોશીને દોરડે ચડાવી. ડોશીમાં બિચારાં

બે ફળો થયાં જ નો'તાં ને એક ફળ થવાનું જ નો'તું.
કુંવર તો આગળ ચાલ્યા.

મારગે જતાં ત્રણ નદીઓ આવી.
બેમાં પાણી જ નો'તું ને એક નદી સુકાઈ ગઈ'તી.
કુંવરે તો એનાં પાણી પીધાં.
પછી કુંવરો એક ગામમાં ગયા.
ગામમાં ત્રણ ઘર હતાં,
બે ઘર તો ચણ્યા વિનાનાં ને એકને તો ભીંત જ નો'તી.
એમાં ત્રણ સોનાનાં તપેલાં;
બે તપેલાં ફૂટી ગયેલાં ને એક સાજું જ નહિ.
એમાં રાંધ્યા ચોખા;
નવ્વાણું માણાં હતાં. એમાંથી સો માણાં રાંધ્યાં.
જમવા નોતર્યા ત્રણ બ્રાહ્મણો;
બે શરીર વિનાના; એકને તો મોઢું જ નહિ.
મોઢા વિનાના બ્રાહ્મણે સો માણાં ચોખા ખાધા
ને બાકીના ત્રણે રાજકુમારે ખાધા.

G G G

કાંટાની અણી

એક કાંટાની અણી.

તે પર વસે ત્રણ ગામ : બે ઉજ્જડ ને એક વસેલ જ નહિ, વસેલ જ નહિ.

એમાં વસ્યા ત્રણ કુંભાર, બે અણઘડ ને એક ઘડે જ ન નહિ, ઘડે જ નહિ.

તેણે ઘડી ત્રણ તોલડી : બે કાચી ને એક સાજી જ નહિ; સાજી જ નહિ.

એમાં રાંધ્યા ત્રણ મગ : બે કાચા અને એક ચડે જ નહિ, ચડે જ નહિ.

ત્યાં આવ્યા ત્રણ મહેમાન; બે ઉપવાસી ને એક જમે જ નહિ, જમે જ નહિ.

એને દીધા ત્રણ રૂપિયા, બે ખોટા ને એક સાચો જ નહિ, સાચો જ નહિ.

ત્યાં આવ્યા ત્રણ પારેખ; બે આંધળા ને એક દેખે જ નહિ, દેખે જ નહિ.

G G G

છે ને બીજાના પૈસા નથી. ડોશીને જોડયા વિના ખેતર કેમ ખેડાય ?

ઉંદર કહે : ‘‘લે ને ભાઈ ! આ મારી ભેંશ ! એ શા કામની છે ? એને હળમાં જોડને, ડોશીમાને પોરો આપ.

કણબીએ તો ડોશીને બદલે ભેંશને હળમાં જોડી ને ખેડવા લાગ્યો.

થોડુંક ખેડયું ત્યાં તો ભેંશને તડકો લાગ્યો ને ભેંશ તો ભસ દઈને નીચે પડી ને મરી ગઈ.

ત્યાં તો ઉંદરભાઈ આવી પહોંચ્યા. આવીને કહે : ‘‘મારી ભેંશ લાવ.’’

કણબી કહે : ‘‘ભાઈ ! ભેંશ તો મરી ગઈ. હવે કયાંથી આપું ?’’

ઉંદર કહે :

‘‘લાવ મારી ભેંશ,
નહિ તો ડોશી લઈને ભાગું;
લાવ મારી ભેંશ,
નહિ તો ડોશી લઈને ભાગું.

પછી ઉંદર ડોશીને લઈને ભાગ્યો.

ભાગતાં ભાગતાં એક ગામડાગામમાં આવ્યો. ચોરા પાસે બજાણિયા રમતા હતા. બજાણિયાનો એક છોકરો દોરડા ઉપર ચડીને નાચતો હતો ને કૂદતો હતો.

ભરવાડ તો દોણું લઈને દૂધ દોવા બેઠો. ત્યાં ભેંશ ભડકી અને દોણાને પાટુ માર્યું. દોણું ફૂટી ગયું.

એટલામાં ઉંદર પાછો આવ્યો ને દોણું માગવા લાગ્યો. તે કહે :

''લાવ મારું દોણું,
નહિ તો ભેંશ લઈને ભાગું;
લાવ મારું દોણું,
નહિ તો ભેંશ લઈને ભાગું.

ભરવાડ કાંઈ દોણું આપે તેમ ન હતો એટલે ઉંદરભાઈ તો ભેંશ લઈને ભાગ્યા.

ભાગતાં ભાગતાં એક ખેતર આવ્યું. કણબી હળ હાંકતો હતો. એનો એક બળદ મરી ગયો હતો એટલે બળદને બદલે એણે હળમાં એની માને જોડી હતી.

ઉંદર કણબીને કહે : ''અરે ભૂંડા ! આ શું કરે છે? માને હળે જોડાતી હશે.

કણબી કહે : ''ભાઈ શું કરું ? એક બળદ મરી ગયો

જૂકા પેટ ફૂટ્યા

એક હતી જૂ. તે ગઈ ના'વા. પછી નદીમાં ના'તાં ના'તાં એનું પેટ ફૂટી ગયું; તેથી નદી લોહીલોહી થઈ ગઈ.

ત્યાં એક કાગડો નદીએ પાણી પીવા આવ્યો. નદી લોહીલોહી થયેલી જોઈને કાગડો કહે : ''નદીબાઈ ! નદીબાઈ ! તમે આમ લોહીલોહી કેમ છો ?''

નદી કહે :

''જૂકા પેટ ફૂટ્યા,
નદી લોહીલોહી,
અને કાગડો કાણો.''

ત્યાં તો કાગડો કાણો થઈ ગયો.

ઉડતો ઉડતો કાગડો બાવળ ઉપર જઈને બેઠો.

બાવળ કહે : ''કાગડાભાઈ, કાગડાભાઈ ! તમે કાણા કેમ થઈ ગયા ?

કાગડો કહે :

''જૂકા પેટ ફૂટ્યા, નદી લોહીલોહી,
અને કાગડો કાણો, બાવળ વાંકો''

ત્યાં તો બાવળ વાંકો થઈ ગયો.

થોડી વારે એક સુતાર બાવળ કાપવા આવ્યો.

સુતાર બાવળને કહે : તું વાંકો કેમ થયો ?

બાવળ કહે :

' જૂકાપેટ ફૂટયા, નદી લોહીલોહી,
કાગડો કાણો, બાવળ વાંકો,
અને સૂતાર ઠૂંઠો.''

ત્યાં તો સુતાર ઠૂંઠો થઈ ગયો.

પછી તો ઠૂંઠો સુતાર એક વાણિયાની દુકાને લોટ લેવા ગયો.

વાણિયો કહે : ''અરે સુતારભાઈ, સુતારભાઈ, તમે ઠૂંઠા કેમ થયા ?''

સુતાર કહે :

' જૂકાપેટ ફૂટયા, નદી લોહીલોહી,
કાગડો કાણો, બાવળ વાંકો,
સુતાર ઠૂંઠો, અને વાણિયો બે'રો.''

ત્યાં તો વાણિયો બે'રો થઈ ગયો.

ત્યાં વાણિયાની દુકાને એક ગોલી તેલ લેવા આવી.

ગોલી કહે : ''વાણિયા, વાણિયા ! બે'રો કેમ થઈ ગયો ?''

એમ કહી ઉંદર તો રોટલો લઈને ભાગ્યો. ભાગતાં ભાગતાં એક કુંભારની ભઠ્ઠીએ ગયો. ત્યાં કુંભાર બેઠો બેઠો ગારો અને દોણામાંથી દહીં ખાતો હતો.

ઉંદર કુંભારને કહે : ''અરે ભાઈ ! ગારો અને દહીં શું કામ ખાય છે ? લે ને આ રોટલો. દહીં ને રોટલો ખા તો પેટ ઠરે.''

કુંભારે તો રોટલો ને દહીં ખાધા ને હોઈયાં કર્યાં. ત્યાં ઉંદરભાઈ આવ્યા ને કહે :

''લાવ મારો રોટલો,
નહિ તો દોણું લઈને ભાગું;
લાવ મારો રોટલો,
નહિ તો દોણું લઈને ભાગું.

કુંભાર રોટલો કયાંથી આપે ? રોટલો તો પેટમાં પડયો હતો !

ઉંદરભાઈ રોટલાને બદલે દોણું લઈને ભાગ્યા. રસ્તામાં એક ભરવાડનું ઘર આવ્યું.

ભરવાડ પાસે દૂધ દોહવાનું ઠામ ન હતું. એટલે એ બિચારો ખાંડણિયામાં દૂધ દોતો હતો. ઉંદર તો તેની પાસે ગયો ને તેને કહે : ''બાપુ ! આવા ખાંડણિયામાં તે શીદને દૂધ દોવે છે ? લે ને આ દોણું !''

''લાવ મારો વાંસલો,
નહિ તો લાકડું લઈને ભાગું;
લાવ મારો વાંસલો,
નહિ તો લાકડું લઈને ભાગું.

કઠિયારો વાંસલો તો ક્યાંથી આપે ? ઉંદરજી તો લાકડું લઈને ભાગ્યા.

આઘેરોક ગયો ત્યાં તેણે એક ડોશી જોઈ. ડોશી ચૂલામાં પગ બાળીને રોટલો કરતી હતી. ઉંદર ડોશી પાસે જઈને કહે : ''ડોશીમાં, ડોશીમાં ! મફતમાં પગ શું કામ બાળો છો ! આ લ્યો મારું લાકડું; આ લાકડું બાળીને રોટલો કરો.''

ડોશીએ તે લાકડું ચૂલામાં નાખ્યું. થોડી વાર થઈ ત્યાં તો લાકડું બળી ગયું. અને રોટલા પણ થઈ ગયા. ત્યાં તો ઉંદરભાઈ આવીને કહે : ''ડોશી ડોશી ! મારું લાકડું લાવ ને !''

ડોશી કહે : ''હવે તો ક્યાંથી પાછું આપું ? એ તો બળી ગયું !''

ઉંદર કહે :

''લાવ મારું લાકડું,
નહિ તો રોટલો લઈને ભાગું;
લાવ મારું લાકડું,
નહિ તો રોટલો લઈને ભાગું.

વાણિયો કહે :

' જૂકાપેટ ફૂટયા,
નદી લોહીલોહી,
કાગડો કાણો,
બાવળ વાંકો.
સુતાર ઠૂંઠો,
વાણિયો બે'રો,
અને ગોળીનાચતી.''

ત્યાં તો ગોળી નાચવા માંડી.

પછી ગોળી નાચતી નાચતી ત્યાંથી રાણી પાસે ગઈ. રાણી કહે : ''ગોળી, ગોળી ! તું નાચે છે કેમ ?''

ગોળી કહે :

' જૂકાપેટ ફૂટયા,
નદી લોહીલોહી,
કાગડો કાણો,
બાવળ વાંકો.
સુતાર ઠૂંઠો,
વાણિયો બે'રો,
ગોળી નાચતી,
અને રાણી દાસી.''

પછી રાણી દાસી બની ગઈ.

G G G

કાગે મારું મોતી લીધું

એક હતો કાગડો અને એક હતી કાબર. કાગડો અને કાબર બંને લીમડાના ઝાડ નીચે રમતાં હતાં. ત્યાં કાગડાને એક જોડાની ફૂદડી જડી અને કાબરને એક મોતી જડ્યું.

કાગડો કહે : ''કાબરબેન, કાબરબેન ! જુઓ તો ખરાં મને જોડાની ફૂદડી જડી.''

કાબર કહે : ''જુઓ તો ખરા કાગડાભાઈ ! મને રૂપાળું મોતી જડયું !''

કાગડો કહે : ''દેખાડો જોઈએ ?''

પછી કાબર મોતી દેખાડવા ગઈ ત્યાં કાગડો મોતી લઈને લીમડે બેસી ગયો. કાબર કહે : ''કાગડા, કાગડા! મારું મોતી પાછું લાવ ને ?''

કાગડો કહે, ''હું તો નહિ આપું.''

એટલે કાબરે ઝાડને કહ્યું, ''લીમડા, લીમડા ! કાગ ઉડાડ ને !''

લીમડો કહે : ''હું શીદ ને ઉડાડું !''

કાબર કહે :

''કાગે મારું મોતી લીધું.
માગું છું પણ આપે નહિ.''

લીમડો કહે : ''હું તો કાગને કાંઈ ઉડાડતો નથી.''

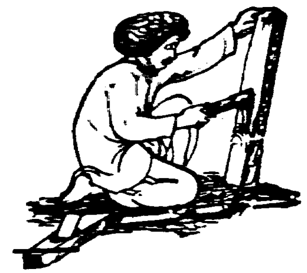

ઉંદર તો સુતાર પાસે પૂંછડી સંધાવવા ગયો. જઈને કહે : ''સુતાર, સુતાર ! મારી પૂંછડી સાંધી દે ને ?''

સુતાર કહે : ''કપાઈ ગયેલી પૂંછડી તે કાંઈ સંધાતી હશે ? જા, જા, પાછો જા.''

ઉંદર કહે :

''સાંધ મારી પૂંછડી,
નહિ તો વાંસલો લઈને ભાગું;
સાંધ મારી પૂંછડી,
નહિ તો વાંસલો લઈને ભાગું.

સુતારે પૂંછડી સાંધી દીધી નહિ એટલે ઉંદર વાંસલો* લઈને ભાગ્યો.

રસ્તામાં તેને એક કઠિયારો મળ્યો. તે બિચારા પાસે વાંસલો ન હતો તેથી તે દાંતે લાકડાં કાપતો હતો.

ઉંદર કહે : ''ભાઈ ! દાંતે લાકડાં શા માટે કાપે છે? આ લે ને મારો વાંસલો ! સારો મજાનો છે.''

કઠિયારો વાંસલે વાંસલે લાકડાં કાપવા લાગ્યો, ત્યાં તો વાંસલો ભાંગી ગયો. એટલે ઉંદર કહે :

*વાંસલો-સુતારનું એક સાધન.

ઉંદર કહે : ''બા, બા ! હજી મને બધાં ખીજવે છે. કહે છે કે એક પૂંછડિયો ઉંદર, ભાઈ, એક પૂંછડિયો ઉંદર. બધાંને એક એક પૂંછડી છે તો ય ખીજવે છે.''

મા કહે : ''તો ત્યારે એક પૂંછડી પણ કપાવી આવ.''

પછી ઉંદરભાઈ તો બાંડા થઈ ગયા !

ઉંદરભાઈ તો નિશાળે ચાલ્યા. તે કહે : ''હવે કયાંથી ખીજવશે ? હવે તો પૂંછડી જ કયાં છે ?''

પછી નિશાળમાં ગયાં ત્યાં તો બધાં છોકરાં ઉંદભાઈને ઘેરી વળ્યાં અને પેરણ ઊંચું કરીને ખીજવવા લાગ્યાં :

''બાંડો. ઉંદર બાંડો ભાઈ
બાંડો. ઉંદર બાંડો !

ઉંદરભાઈ તો સ્લેટપેન ફેંકીને ભાગ્યા. ઘરમાં આવીને લાંબા થઈ ને સૂતા ને મોટો ભેંકડો તાણીને રોવા લાગ્યા.

મા કહે : ''હવે શું છે ? હજી યે કેમ રોવા બેઠો છો ?''

ઉંદર કહે : ''હજી પણ મને તો બધાં ખીજવે છે. એમ કહે છે કે બાંડો ઉંદર, ભાઈ બાંડો ઉંદર !''

ઉંદરની મા કહે : ''જા ત્યાં, સુતાર પાસે જઈને એક પૂંછડી પાછી સંધાવી આવ.''

પછી કાબર ગઈ સુતાર પાસે. જઈને સુતારને કહે ''સુતાર, સુતાર ! લીમડો કાપ ને ?

સુતાર કહે :

''હું શીદ કાપું ?''

કાબર કહે :

''લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ.
કાગે મારું મોતી લીધું.
માગું છું પણ આપે નહિ.''

સુતાર કહે : ''હું તો કાંઈ લીમડો કાપતો નથી.''

પછી કાબર ગઈ રાજા પાસે. જઈને રાજાને કહે : ''રાજાજી, રાજાજી ! સુતારને દંડો ને ?''

રાજા કહે : ''હું શીદ ને દંડું ?''

કાબર કહે :

''સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

રાજા કહે : ''હું તો કાંઈ સુતારને દંડતો નથી.''

પછી કાબરબાઈ તો ગયા રાણી પાસે. જઈને રાણીને કહે : ''રાણીજી, રાણીજી ! રાજાથી રિસાવ ને ?''

રાણી કહે : ''હું તો રાજાથી કાંઈ રિસાતી નથી.''

''રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી તો ઉંદર પાસે જઈને કાબરબાઈએ કહ્યું : ''ઉંદરભાઈ, ઉંદરભાઈ ! તમે રાણીનાં લૂગડાં કાપો ને !''

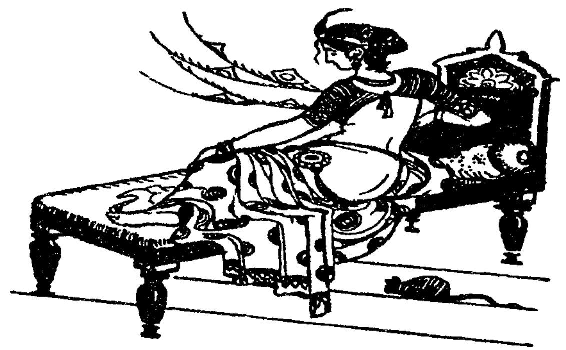

ઉંદર કહે : ''હું તો કાંઈ રાણીનાં લૂગડાં કાપતો નથી.''
કાબર કહે :

''ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,

બધાં છોકરાં કહે :''અહો ! આ તો

''ત્રણ પૂંછડિયો ઉંદર,
ભાઈ, ત્રણ પૂંછડિયો ઉંદર
ત્રણ પૂંછડિયો ઉંદર.
ભાઈ, ત્રણ પૂંછડિયો ઉંદર !

ઉંદર તો રોતો રોતો ભાગી જ ગયો; અને ઘરમાં આવીને કોઠી નીચે ભરાઈ ને એં, એં, કરવા લાગ્યો,

પછી તો ઉંદરે ત્રીજી પૂંછડી કપાવી નાંખી; તો ય બધાં ખીજવવા લાગ્યાં, પછી તો એને એક પૂંછડી રહી.

નાહી ધોઈને ઉંદરજી પાછા નિશાળે ચાલ્યા. મા કેહ ''હવે તને કોઈ નહિ ખીજવે. હવે તારે એક જ પૂંછડી છે.

પણ ઉંદરભાઈને તો બધાંએ ખૂબ ખીજવ્યા, બધાં એક પૂંછડીને અડે ને ખીજવે :

''એક પૂંછડિયો ઉંદર,
ભાઈ, એક પૂંછડિયો ઉંદર
એક પૂંછડિયો ઉંદર.
ભાઈ, એક પૂંછડિયો ઉંદર !

ઉંદરભાઈ તો પાછા મોટી પોક મૂકતા મૂકતા ઘેર આવ્યા.

મા કહે : ''વળી રોતો રોતો આવ્યો ? તને તે થયું છે શું ?''

મા કહે : ''હવે જા નિશાળે. હવે તને કોઈ નહિ ખીજવે.''

પણ પાછા ઉંદરભાઈ નિશાળે ગયા ત્યાં તો બધાંય ખૂબ ખૂબ ખીજવવાં લાગ્યાં. ઉંદરભાઈ તો પાછા મોટો રાગડો કાઢતા કાઢતા ઘેર આવ્યા ને મોં ચઢાવીને બેઠા.

મા કહે : ''ચાલ ને હવે ખાવા ? મોં ચડાવીને શું બેઠો છે ?''

ઉંદર કહે : ''એં, એં, એં ? અમને બધા ખીજવે છે. હજી બધા કહે છે કે ચાર પૂંછડિયો ઉંદર, ચાર પૂંછડિયો ઉંદર. અમે હવે નિશાળે નહિ જઈએ !''

મા કહે : ''એમ તે થાય, બેટા ! એક પૂંછડી કપાવી આવ.''

ઉંદરે વળી એક પૂંછડી કપાવી.

એટલે તો એને ત્રણ જ પૂંછડી રહી.

વળી પાછા ચોરણી પહેરીને ને એમાં પૂંછડી સંતાડીને ઉંદરભાઈ નિશાળે ગયા.

બધાં છોકરાં કહે : ''આજ તો ઉંદરભાઈ ચોરણી પહેરીને આવ્યા છે !''

પણ ઉંદરભાઈ જ્યાં મૂતરવા બેઠા ત્યાં તો બધાં ય એની ત્રણ પૂંછડી ભાળી ગયાં.

રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાબરબાઈ ગયાં બિલ્લી પાસે.

કાબર કહે : ''બિલ્લીબાઈ, બિલ્લીબાઈ ! ઉંદર ખાવ ને ?

બિલ્લી કહે : ''હું શીદ ને ખાઉં ?''

બિલ્લી કહે : ''હું તો ઉંદરને ખાતી નથી.''

કાબર કહે :

''બિલ્લી ઉંદર ખાય નહિ,
ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાબર ગઈ કુત્તા પાસ.

કાબર કહે : ''કુત્તા કુત્તા ! બિલ્લીને માર.''

કુત્તો કહે : ''હું તો કાંઈ બિલ્લીને મારતો નથી.''

કાબર કહે :

''કુત્તા બિલ્લી મારે નહિ,
બિલ્લી ઉંદર ખાય નહિ,
ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

કાબર તો ગઈ પછી ધોકા પાસે.

કાબર કહે :

''ધોકા, ધોકા ! કુત્તાને માર ને ?''

ધોકો કહે : હું શીદને મારું ?

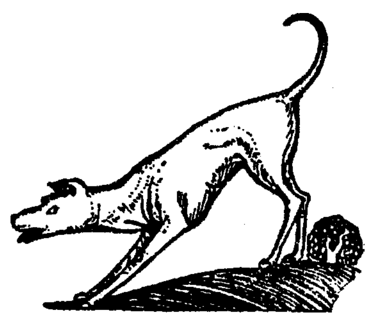

ઉંદરભાઈ તો સુતાર પાસે ગયા ને વળી એક પૂંછડી કપાવી આવ્યા. હવે ઉંદરને પાંચ પૂંછડી રહી.

બીજે દિવસે ઉંદરભાઈ સ્લેટ અને પેન લઈ ને નિશાળે ગયા.

આઘેથી ઉંદરભાઈ ને આવતા જોઈ ને બધાં છોકરાં કહે : ''એ આવ્યા પેલા ઉંદરભાઈ !''

ઉંદરની પાંચ પૂંછડી જોઈ ને છોકરાં તો વળી ખીજવવા લાગ્યાં :

''પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર,
ભાઈ, પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર
પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર.
ભાઈ, પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર !

ઉંદરભાઈ તો ખિજાયા ને હોં, હોં, હોં, કરતા ઘેર આવ્યા ને પેટી ઉપર બેઠા.

એની મા કહે : ''વળી શું થયું ? હોં હોં કરીને રડે છે શાનો ?''

ઉંદર કહે : ''અમને બધાં પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર, પાંચ પૂંછડિયો ઉંદર એમ કહીને ખીજવે છે.''

મા કહે : ''જા પાછો સુતારને ત્યાં ને કપાવીને આવ એક પૂંછડી.''

પછી તો ઉંદરભાઈને ચાર પૂછડી રહી.

ઉંદર કહે : ''એં, એં, એં ! મને બધા સાત પૂંછડિયો ઉંદર, સાત પૂંછડિયો ઉંદર, કહીને ખીજવે છે.''

મા કહે : ''કપાવી આવ એક પૂંછડી. જા સુતારને ત્યાં.''

ઉંદર તો સુતારને ત્યાં ગયો ને એક પૂંછડી કપાવી આવ્યો. ઉંદરને છ પૂંછડી રહી.

બીજે દિવસે ઉંદર નિશાળે ગયો ત્યાં છોકરાં પાછાં ખીજવવા લાગ્યાં.

''છ પૂંછડિયો ઉંદર,
ભાઈ, છ પૂંછડિયો ઉંદર
છ પૂંછડિયો ઉંદર.
ભાઈ, છ પૂંછડિયો ઉંદર !

પાછો ઉંદર તો ઊં, ઊં, ઊં, કરતો ઘેર આવ્યો ને ઘંટી નીચે રિસાઈને બેઠો.

એની મા કહે : ''કયાં ગયો ઉંદરડો ? એલા જમવા ચાલ; ભૂખ નથી લાગી ?

ઉંદર કહે : ''એં, એં, એં ! અમે નહિ જમીએ. અમને બધાં છ પૂંછડિયો ઉંદર, છ પૂંછડિયો ઉંદર, એમ કહીને ખીજવે છે.''

મા કહે : ''જા પાછો, સુતારને ત્યાં એક પૂંછડી કપાવી આવ.''

ધોકો કહે : ''હું તો કાંઈ કુત્તાને મારતો નથી.''

કાબર કહે :

''ધોકો કુત્તા મારે નહિ,
કુત્તા બિલ્લી મારે નહિ,
બિલ્લી ઉંદર ખાય નહિ,
ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

ત્યાંથી કાબર ગઈ આગ પાસે. જઈને કહે : ''આગ, આગ ! ધોકો બાળ ને ?''

આગ કહે : ''હું શીદ ને બાળું ?''

આગ કહે : ''હું કાંઈ ધોકાને બાળતી નથી.''

કાબર કહે :

''આગ ધોકો બાળે નહિ;
ધોકો કુત્તા મારે નહિ,
કુત્તા બિલ્લી મારે નહિ,

બિલ્લી ઉંદર ખાય નહિ,
ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

કાબર તો ત્યાંથી ચાલી દરિયા પાસે. જઈને દરિયાને કહે : ''દરિયા, દરિયા ! આગ ઓલવ ને ?''

દરિયો કહે : ''હું તો કંઈ આગ ઓલવતો નથી.''

કાબર કહે :

''દરિયો આગ ઓલવે નહિ,
આગ ધોકો બાળે નહિ;
ધોકો કુત્તા મારે નહિ,
કુત્તા બિલ્લી મારે નહિ,
બિલ્લી ઉંદર ખાય નહિ,
ઉંદર રાણીના લૂગડાં કાપે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,

ઢૂમ, ઢૂમ ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ !''

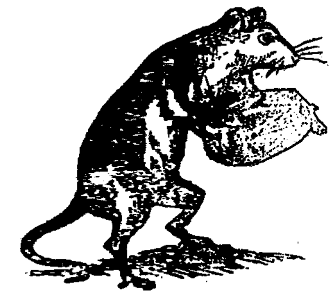

G G G

સાત પૂંછડીયો ઉંદર

એક હતો ઉંદર. એને સાત પૂંછડી હતી.

એક વાર એની માએ એને નિશાળે મોકલ્યો.

નિશાળે છોકરાં ઉંદરની સાત પૂંછડી જોઈને એને ખીજવવા લાગ્યાં :

''સાત પૂંછડિયો ઉંદર,
ભાઈ, સાત પૂંછડિયો ઉંદર
સાત પૂંછડિયો ઉંદર.
ભાઈ, સાત પૂંછડિયો ઉંદર !

ઉંદર તો રોતો રોતો ઘેર આવ્યો. એની મા કહે : ''શું કામ રડે છે ? નિશાળમાંથી પાછો કેમ આવ્યો ?''

ગોડિયો કહે : ''લાવ ને ભાઈ !''

ઉંદર કહે : ''પણ એ મરી જાય તો ?''

ગોડિયો કહે : ''તો મારી બલા જાય.''

બાયડીને તો દોરડા ઉપર ચડાવી. પણ ત્યાંથી પડીને તે મરી ગઈ.

ઉંદર કહે :

''લાવ મારી બાયડી, નહિ તો ઢોલકું લઈ ને ભાગું;
લાવ મારી બાયડી, નહિ તો ઢોલકું લઈ ને ભાગું.''

એમ કહેતો ને ઉંદર ઢોલકું લઈને ભાગ્યો.

ઉંદર ભાઈ તો પછી ઝાડ ઉપર ચડીને બેઠા ને ઢોલકું વગાડવા લાગ્યા :

''ઢૂમ, ઢૂમ ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ !
પૂંછડીમાંથી ચીપિયો લીધો,
ચીપિયામાંથી મટકું લીધું;
ઢૂમ, ઢૂમ ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ !
મટકામાંથી બળદ લીધો
બળદમાંથી બાયડી લીધી;
ઢૂમ, ઢૂમ ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ, ઢૂમ !
બાયડીમાંથી ઢોલકું લીધું;

સુતાર લીમડો કાપે નહિ,
લીમડો કાગ ઉડાડે નહિ,
કાગે મારું મોતી લીધું,
માગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાબર ગઈ હાથી પાસે. હાથીને જઈને કહે : ''હાથી ! દરિયો ઢંઢોળ.''

હાથી : ''હું શીદ ને ઢંઢોળું ?''

હાથી કહે : ''હું તો કાંઈ દરિયો ઢંઢોળતો નથી.''

છેવટે કાબર બિચારી મચ્છર પાસે ગઈ. જઈને મચ્છરને કહે : ''ભાઈ મચ્છર ! હાથીના કાનમાં પેસીશ !''

મચ્છર કહે : ''હું તો તૈયાર જ છું !''

આમ કહી મચ્છર તો ગણગણ કરતો જ્યાં હાથીના કાનમાં પેસવા ગયો એટલે હાથી કહે :

''મારા કાનમાં કોઈ પેસશો નહિ, હું દરિયો ઢંઢોળું.''

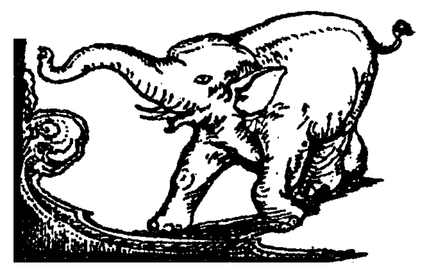

એટલે દરિયો કહે : ''મને કોઈ ઢંઢોળશો નહિ, હું આગ ઓલવું.''

આગ કહે : ''મને કોઈ ઓલવશો નહિ, હું ધોકો બાળું.''

ધોકો કહે : ''મને કોઈ બાળશો નહિ, હું કુત્તા મારું.''

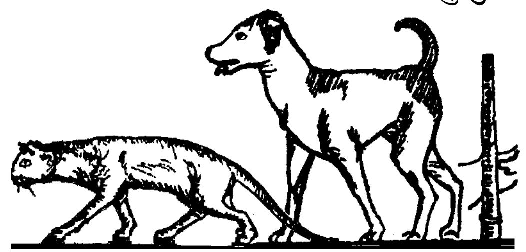

કુત્તો કહે : ''મને કોઈ મારશો નહિ, હું બિલ્લી કાટું.

બિલ્લી કહે : ''મને કોઈ કાટશો નહિ. હું ઉંદરને ખાઉં.''

ઉંદર કહે : ''મને કોઈ ખાશો નહિ. હું રાણીનાં લૂગડાં કાપું.''

રાણી કહે : ''મારા લૂગડાં કોઈ કાપશો નહિ. હું રાજાથી રિસાઉં.''

રાજા કહે : ''મારાથી કોઈ રિસાશો નહિ, હું સુતાર દંડું.''

સુતાર કહે : ''મને કોઈ દંડશો નહિ, હું લીમડો કાપું.''

લીમડો કહે : ''મને કોઈ કાપશો નહિ, હું કાગ ઉડાડું.''

પાણી પીતાં પીતાં મટકું ફૂટી ગયું.

ઉંદર કહે :

''મટકું દે, નહિ તો બળદ લઈ ને ભાગું;
મટકુ દે, નહિ તો બળદ લઈ ને ભાગું.''

એમ કહેતો ને ઉંદર કણબી પાસેથી બળદ લઈને ભાગ્યો.

ત્યાંથી ઉંદર ગયો ઘાંચી પાસે.

ઘાંચીએ ઘાંચણને*ઘાણીએ જોડી હતી.

ઉંદર કહે : ''અરે ભાઈ ! આ બળદ જોડ ને ? બાયડીને શું કામ જોડી છે ?''

ઘાંચી કહે : ''લાવ ભાઈ ! એને જોડું.''

ઉંદર કહે : ''પણ મારો બળદ મરી જાય તો ?''

ઘાંચી કહે : ''મારી બલા ગઈ.''

ઘાણી ફેરવતાં બળદ મરી ગયો.

ઉંદર કહે :

''બળદ દે, નહિ તો બાયડી લઈ ને ભાગું;
બળદ દે, નહિ તો બાયડી લઈ ને ભાગું.''

એમ કહેતો ને ઉંદર બાયડી લઈને ભાગ્યો.

ત્યાંથી ગયો એક ગોડિયા પાસે.

ગોડિયો એકલો એકલો ખેલ કરતો હતો.

ઉંદર કહે : ''અરે ગોડિયાભાઈ ! એકલા એકલા ખેલ કરો છો તે આ બાયડી લ્યો ને !''

*ઘાણી–દાણામાંથી તેલ કાઢવાનું સાધન

ભાગીને ઉંદર ગયો એક કુંભાર પાસે.

કુંભારને પગે કાંટો વાગ્યો હતો. તે બિચારો હાથે કાંટો કાઢતો હતો.

ઉંદર કહે : ''કુંભારકાકા, કુંભારકાકા ! લ્યો આ મારો ચીપિયો : કાંટો એનાથી જ કાઢો ને ?''

કુંભારે તો ચીપિયો લીધો.

ઉંદર કહે : ''પણ મારો ચીપિયો ભાંગી જશે તો ?''

કુંભાર કહે : ''તો મારી બલા ગઈ.''

કુંભાર કાંટો કાઢવા લાગ્યો ત્યાં તો ચીપિયો ભાંગી ગયો.

ઉંદર કહે :

''ચીપિયો દે, નહિ તો મટકું લઈ ને ભાગું;
ચીપિયો દે, નહિ તો મટકું લઈ ને ભાગું.''

એમ કહેતો ને ઉંદર મટકું લઈને ભાગ્યો.

ત્યાંથી ઉંદર ગયો એક કણબી પાસે.

કણબી ખોબે ખોબે પાણી પીતો હતો.

ઉંદર કહે : ''લે ને ભાઈ આ મટકું ! હાથેથી પાણી પીછ તે આનાથી પી ને !''

કણબી કહે : ''લાવ ને ભાઈ.''

ઉંદર કહે : ''પણ મારું માટલું ફૂટી જશે તો ?''

કણબી કહે : ''તો મારી બલા ગઈ.''

એમ કહી લીમડો એવો તો હલ્યો કે કાગડો 'કૉ કૉ' કરતો ઊડયો.

કાગડો જેવો 'કૉ કૉ' કરતો ઊડયો કે તેના મોઢામાંથી મોતી પડી ગયું અને કાબરબાઈ તે લઈને ઊડી ગયાં.

G G G

કૂકડી પડી રંગમાં

એક ઘરડો કૂકડો એક વાર એક જુવાન કૂકડીને પરણ્યો. આથી ઘરડી કૂકડી ખૂબ ખિજાઈ અને એક

લીમડાના ઝાડની ડાળ પર રિસાઈને બેઠી. એટલામાં વરસાદ આવ્યો. કૂકડી બેઠી હતી તે ડાળની ઉપર એક કાગડાનો માળો હતો. માળામાં રંગબેરંગી ચીંથરાં હતા. વરસાદ આવ્યો એટલે ચીંથરાંના રંગવાળું પાણી કૂકડી ઉપર પડયું; એથી તેનાં પીંછાં સુંદર રંગેલાં થયાં.

ઘરડી કૂકડી પછી તો જુવાન દેખાવા લાગી. એટલે

હરખાતી હરખાતી નવી પરણેલી કૂકડી પાસે આવી. નવી પરણેલી કૂકડી ઘરડીને કહે : ''બહેન ! તમે આવાં સુંદર પીંછાં શી રીતે કર્યાં ?''

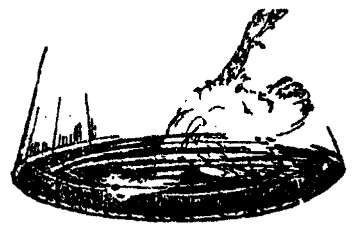

ઘરડી કૂકડીને ખીજ હતી એટલે તે કહે : ''રંગારાના રંગના કૂંડમાં હું તો પડી, એટલે મારાં પીછાં આવાં સુંદર થયાં; તારે જો આવાં કરવાં હોય તો રંગના કૂંડામાં જઈને પડ.

નવી કૂકડી તો ઉડીને રંગારાની દુકાન પાસે રંગનું કૂડું હતું તેમાં પડી અને મરી ગઈ.

કૂકડો બિચારો ઘરભંગ થયો એટલે*નિમાણો થઈને એક પીપળાના ઝાડ ઉપર જઈને બેઠો.

પીપળો કહે : કૂકડાભાઈ, કૂકડાભાઈ. આજે નિમાણા કેમ બેઠા છો ?''

કૂકડો કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં
કૂકડો શોક ઢંગમાં ?''

પીપળો કહે : ''અરે ! એ તો બહુ દુ:ખની વાત. એ

*નિમાણો-ઉદાસ

G G G

એક ઉંદરની વાર્તા

એક હતો ઉંદર. એની પૂંછડીમાં એક કાંટો વાગ્યો તે ગયો હજામ પાસે. જઈને કહે : ''હજામ હજામ ! કાંટો કાઢ.''

હજામ ચીપિયાથી કાંટો કાઢવા બેઠો.

ઉંદર કહે : ''મારી પૂંછડી તૂટશે તો ?''

હજામ કહે : ''તો મારી*બલા ગઈ !''

હજામ જ્યાં કાંટો કાઢવા ગયો ત્યાં તો પૂંછડી તૂટી ગઈ.

ઉંદર કહે :

''પૂંછડી દે, નહિ તો ચીપિયો લઈ ને ભાગું;
પૂંછડી દે, નહિ તો ચીપિયો લઈ ને ભાગું.''

એમ કહેતો ને ઉંદર ચીપિયો લઈને ભાગ્યો.

*બલા-ઉપાધિ, ચિંતા.

બોરિયા ગોવાળ,
ધૂણતી ભથવારી, ને
બકતી પાણિયારી.''

ત્યાં તો પણિયારી બકવા લાગી. બકતી બકતી પાણિયારી ગામના ચોરા પાસેથી નીકળી.

ડાયરામાંથી એક જણે પૂછયું : ''એ પાણિયારી, પાણિયારી ! કેમ કાંઈ ગાંડી થઈ ગઈ છે ? બકતી બકતી કેમ ચાલી જાય છે ?''

પાણિપારી કહે : ''ભાઈ ! ગાંડી તો કાંઈ નથી. આ તો કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે :

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા,
નપાણી નદી,
બાંડા શિયાળ,
બોરિયા ગોવાળ,
ધૂણતી ભથવારી,
બકતી પાણિયારી, ને
નમૂછિયો ડાયરો.''

ત્યાં તો ડાયરાના બધા માણસો નમૂછિયા થઈ ગયા અને રાગ કાઢીને ગાવા ને નાચવા લાગ્યા :

દુ:ખથી હું મારાં પાંદડાં ખેરી નાખું છું.'' એમ કહી પીપળાએ પોતાના પાન ખેરી નાખ્યાં.

થોડીવાર થઈ ત્યાં પીપળા નીચે એક ભેંશ આવી.

ભેંશ કહે : ''પીપળાભાઈ, પીપળાભાઈ ! આજ આમ કેમ છો ? કાલે તમારા પર બહુ સુંદર પાંદડા હતાં અને આજે એકેય કેમ નથી ?'

પીપળો કહે : ''બહેન ! કાંઈ કહેવાની વાત નથી.''

ભેંશ કહે : ''ભાઈ ! કહો તો ખરા, છે શું ?''

પીપળો કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
અને પીપળપાન ખર્યાં.''

ભેંશ કહે : 'અરે આ તો બહુ દિલગીર થવા જેવું હું પણ મારાં શિંગડાં પાડી નાખીશ.''

એમ કહી ભેંશે પોતાનાં શિંગડાં પાડી નાખ્યાં. પછી ભેંશ નદીએ પાણી પીવા ગઈ.

નદી કહે : ''ભેંશબાઈ, ભેંશબાઈ ! તમારાં શિંગડાં કયાં ગયાં ?''

ભેંશ કહે : ''અરે બહેન, કાંઈ કહેવાની વાત નથી.''

નદી કહે : ''કહે તો ખરી, બહેન ! એવું તે શું છે !''

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
અને ભેંશશિંગ પડયાં.''

નદી કહે : ''અરે ? આથી મને બહુ શોક થાય છે. હુંયે હવે સુકાઈ જઈશ.'' ''એમ કહી નદી સુકાઈ ગઈ.

ત્યાં એક કોયલ નદીએ પાણી પીવા આવી.

કોયલ કહે : નદીબાઈ, નદીબાઈ ! આ શું ? કાલે તો રૂપાળાં બે કાંઠામાં વહેતાં હતાં, અને આજે પાણીનું ટીપુંય નહિ ?''

નદી કહે : ''અરે બાઈ, કાંઈ કીધાની વાત નથી. ગજબ થઈ ગયો છે.''

કોયલ કહે : ''કહો તો ખરાં બહેન ! શું દુઃખ આવી પડયું છે તે !''

નદી કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,

ગોવાળ કહે : ''તને કયાં ખબર છે ? કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે :

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા,
નપાણી નદી,
બાંડા શિયાળ,
બેરિયા ગોવાળ, ને
ધૂણતી ભથવારી.''

ત્યાં તો ભથવારી ધૂણવા લાગી : ધુ ધુ...ધુ, ધુ ધુ...ધુ !'' એ તો ધૂણતી ધૂણતી ગામને પાદર આવી.

ત્યાં એને એક પાણિયારી મળી. ભથવારીને ધૂણતી જોઈ પાણિયારી કહે : ''અરે બહેન ! આ તે તને શું થયું છે ? સીમમાંથી કાંઈ ઝોડબોડ તો નથી વળગ્યું ને ?''

ભથવારી કહે : ''ઝોડ કાંઈ નથી વળગ્યું પણ કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે :

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા,
નપાણી નદી,
બાંડા શિયાળ,

ત્યાં તો શિયાળ બાંડું થઈ ગયું. એનું પૂંછડું ખરીને નીચે પડયું.

ત્યાંથી શિયાળ વનમાં ચાલ્યું. રસ્તામાં તેને એક ગોવાળિયો મળ્યો.

ગોવાળ કહે : ''શિયાળ, શિયાળ ! તું બાંડું કેમ ? તારી પૂંછડી કયાં ગઈ ?''

શિયાળ કહે : ''એ તો કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા,
નપાણી નદી,
બાંડા શિયાળ, ને
બેરિયા ગોવાળ.''

ત્યાં તો ગોવાળ બેરો થઈ ગયો. ગોવાળ તો ગાયો ચારતો ચારતો સીમ ભણી ચાલ્યો. ત્યાં તેને એક ભથવારી મળી.

ભથવારીએ ગોવાળને ગામનો રસ્તો પૂછયો પણ સાંભળે કોણ ?

ભથવારી તો ગોવાળની પાસે ગઈને તાણીને બોલી: ''અરે ભાઈ ! તમે બેરા કે' દિવસ થયા ? આજ તો કાંઈ સાંભળતા જ નથી ?''

પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,
અને નદી નપાણી.''

કોયલ કહે : ત્યારે હવે તો મારેય શોક કરવો જોઈએ. મને તો એવું લાગી આવે છે હવે રોઈ રોઈ આંખ જ ફોડું.''

આમ કહીને કોયલ એવી તો રોવા માંડી કે એની એક આંખ જ ફૂટી ગઈ.

કાણી કોયલ ત્યાંથી ઊડતી ઊડતી એક વાણિયાની દુકાને આવીને બેઠી.

વાણિયો કહે : ''અલી કોયલ ! તું કાણી કેમ થૈ ? ''

કોયલ કહે : ''શેઠ ! કાંઈ કીધાની વાત નથી. ગજબ થઈ ગયો છે ?''

વાણિયો કહે : ''કહે તો ખરી ! એવું તે બધું શું છે !''

કોયલ કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,

ભેંશશિંગ પડયાં,
નદી નપાણી,
અને કોયલ કાણી.''

વાણિયો એટલો બધો દિલગીર થઈ ગયો કે શોકમાં ને શોકમાં ગાંડો થઈ ગયો.

ત્યાં એક રાજાની રાણીની ગોલીનો વર ગોલો આ વાણિયાની દુકાને કાંઈ ચીજ લેવા આવ્યો. વાણિયો ગાંડા જેવો બેઠો હતો તે જોઈ તેણે તેને પૂછયું. ''વાણિયાભઈ ! ગાંડા જેવા કેમ દેખાઓ છો ? શરીરે તો સારું છે ને ?

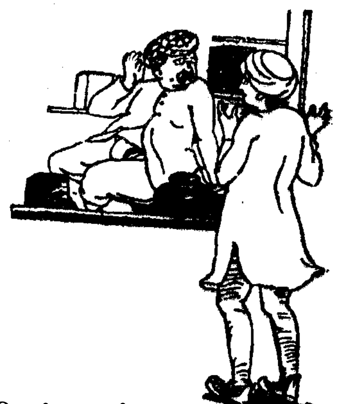

વાણિયો કહે : ''અરે ભાઈ ! એક મોટું દુઃખ આવી પડયું છે ?''

ગોલો કહે : ''એવું તે શું દુઃખ છે ? કહો તો ખરા !''

વાણિયો કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,

પહેલાં તો બેય પાંખે ઊડતા ઊડતા પાણી પીવા આવ્યા હતા, ને હવે તો એકેય પાંખ નથી ?''

હોલો કહે : ''જાણતી નથી, બહેન ? કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે :

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા, ને
નપાણી નદી.''

ત્યાં તો મોટી બધી નદી સુકાઈ ગઈ.

ઘડીક થઈ ત્યાં એક શિયાળ પાણી પીવા આવ્યું. નદીમાં તો કાંકરા ઊડતા હતા. ખાલીખમ નદી જોઈને શિયાળે કહ્યું : ''નદીબાઈ, નદીબાઈ ! કાલે તો રૂપાળાં બે કાંઠામાં વહ્યાં જતાં હતાં ને આજે આમ કોરાંધાકોર કેમ થઈ ગયા ? એકદમ તમને શું થયું ?

નદી કહે : ''બાપુ ! કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે

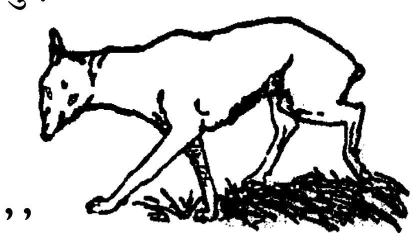

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે,
નપંખા હોલા,
નપાણી નદી, ને
બાંડા શિયાળ.''

પીપળો કહે : ''કેમ ભાઈ ! તમારો પગ કેમ સડી ગયો ? શું થયું છે ? તમારો પગ સાજો સારો હતો.''

પીપળો કહે : ''કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે :

''ઊંટ પગ સડે, ને
પીપળપાન ખરે.''

ત્યાં તો પીપળાનાં બધાંય પાન ખરીને નીચે પડયા.

એટલામાં ત્યાં એક હોલો આવ્યો. પાન વિનાનો પીપળો જોઈને હોલો કહે : ''પીપળાભાઈ, પીપળાભાઈ ! હજુ હમણાં જ તમારાં લીલાંછમ પાંદડાં આમ તેમ હલતાં હતાં ને આ ઘડીકમાં તે શું થઈ ગયું ? બધાંય પાંદડાં શાથી ખરી ગયાં ?''

પીપળો કહે : ''અરે ભાઈ ! તમને ખબર નથી ? કીડીબાઈનો શાપ લાગ્યો છે !

''ઊંટ પગ સડે,
પીપળપાન ખરે, ને
નપંખા હોલા.''

ત્યાં તો હોલો બિચારો નપંખો થઈ ગયો; એની બંને પાંખો ખરી પડી.

હોલાને તો તરશ ખૂબ લાગી હતી એટલે હળવે હળવે ચાલતો ચાલતો નદીએ પાણી પીવા ગયો.

નપંખા હોલાને જોઈ નદી તો વિચારમાં પડી ગઈ. તે કહે : ''અરે હોલાભાઈ ! આ તમને શું થયું ? ઘડીક

નદી નપાણી,
કોયલ કાણી,
અને વાણિયો દીવાનો.''

ગોલો તો એટલો બધો મૂંઝાયો કે એ તો ઘેર જઈને લમણે હાથ દઈને બેઠો. ત્યાં ગોલી આવી.

ગોલી કહે : ''હેં ગોલારાણા ! આમ મૂંઝવણમાં કેમ બેઠા છો ?''

ગોલો કહે : ''કીધાની વાત નથી ! જુલમ થઈ ગયો છે.''

ગોલી કહે : ''કહો તો ખરા ! કીધા વિના શી ખબર પડે ?''

ગોલો કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,
નદી નપાણી,
કોયલ કાણી,
વાણિયો દીવાનો,
અને ગોલો મૂંઝાણો.''

ગોલી તો ગોલાની દશા જોઈને રોતી રોતી રાણી પાસે ગઈ. રાણી ગોલીને જોઈને કહે : ''અરે ! તું રોતી રોતી કેમ આવી ? ઘરમાં શું થયું છે ?''

ગોલી કહે : ''અરે બા ! કીધાની વાત નથી. ભૂંડું થયું છે !''

રાણી કહે : ''શું છે ? કહે તો ખરી ઝટ ! કંઈ ઉપાય તો થાય ?

ગોલી કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,
નદી નપાણી,
કોયલ કાણી,
વાણિયો દીવાનો,
ગોલો મૂંઝાણો,
અને ગોલી રોતી.''

રાણી કહે : ''આ તો ગજબ થયો ! હવે આ બધું દુ:ખ ભૂલવા હું તો નાચવા માંડીશ. નાચવામાં બધું દુ:ખ વિસારે પડશે.

એમ કહી રાણી નાચવા લાગી.

ત્યાં કુંવર આવ્યો.

પછી ભેંશને તો ચડાવી દોરડા ઉપર. ભેંશ તો દોરડા ઉપરથી નીચે પડીને મરી ગઈ. ત્યાં ઉંદરભાઈ પાછા આવ્યા.

ઉંદર કહે : ''મારી ભેંશ લાવો.''

બજાણિયા કહે : ''ભાઈ ! ભેંશ તો નીચે પડી ગઈ અને જીવ નીકળી ગયો.''

ઉંદર કહે :

''ભેંશ લાવ, નહિ તો ઢોલકું લઈ ને ભાગું;
ભેંશ લાવ, નહિ તો ઢોલકું લઈ ને ભાગું.''

ઉંદર તો ઢોલકું લઈને ભાગ્યો અને એક ઊંચો ટેકરો હતો ત્યાં ચડયો અને તેની ઉપર બેસીને ઢોલકું ઢબક ઢબક વગાડવા લાગ્યો. ખાધું પીધું ને મોજ કરી.

G G G

ઊંટ પગ સડે

એક હતી કીડી.

એ ચાલી જતી હતી. ત્યાં એક ઊંટના પગ તળે કચરાઈ. કીડીએ ઊંટને શાપ આપ્યો : ''ઊંટ પગ સડે.''

ત્યાં તો ઊંટનો પગ સડી ગયો.

સડેલા પગવાળો ઊંટ એક પીપળાનાં પાન ખાવા ગયો.

ડોશી કહે : ''ભાઈ આ ખાંડણિયામાં દૂધ દોઉં છું.''

ઉંદર કહે : ''ત્યારે લે ને આ દોણામાં જ દો ને ?''

ડોશી કહે : ''લાવ ને, ભાઈ ! દોણું દે તો તારો જ પાડ !''

ડોશીએ તો દોણું લીધું અને તેમાં દૂધ દોયું. દો'તાં દો'તાં દોણું ફૂટી ગયું ને દૂધ ઢોળાઈ ગયું. એટલામાં પેલો ઉંદર રમવા ગયો હતો ત્યાંથી પાછો આવ્યો.

ડોશી કહે : ''ભાઈ દોણું તો ફૂટી ગયું, અને દૂધ પણ ઢોળાઈ ગયું છે.''

ઉંદર કહે :

''દોણું લાવ, નહિ તો ભેંશ લઈ ને ભાગું;
દોણું લાવ, નહિ તો ભેંશ લઈ ને ભાગું.''

એમ કહીને ઉંદર જે ભેંશ લઈને ભાગ્યો તે બજાણિયા ખેલ કરતા હતા ત્યાં ગયો. જઈને બજાણિયાને કહે : ''બજાણિયા, બજાણિયા ! શું કરો છો ?''

બજાણિયા કહે : ''આ ભાઈ રમીએ છીએ.''

ઉંદર કહે : ''આ મારી ભેંશને બહુ જ સારું રમતાં આવડે છે.''

બજાણિયો કહે : ''ત્યારે તો ચડાવ ને, ભાઈ ! દોરડા ઉપર !

કુંવર કહે : ''મા, મા, ! આ શું કરો છો ? તમને શું થયું છે ?''

રાણી કહે : ''ભાઈ ! ભારે દુઃખ પડયું છે, તે ભૂલવા માટે નાચું છું.''

કુંવર કહે : ''માડી ! કહો તો ખરાં ? તમને શું દુઃખ હોય ?''

રાણી કહે :

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,
નદી નપાણી,
કોયલ કાણી,
વાણિયો દીવાનો,
ગોલો મૂંઝાણો,
ગોલી રોતી,
અને રાણી નાચતી.''

કુંવર કહે : ''ત્યારે લ્યો હું હવે ઢોલકું વગાડું, એટલે નાચ સારો થાય !''

એમ કહી કુંવર ઢોલકું વગાડવા લાગ્યો.

એટલામાં રાજાને ખબર પડી એટલે એ પણ આવ્યો. અને બધી વાત જાણી એટલે પોતે તાળી પાડવા લાગ્યો.

પછી તો સૌ સાથે બોલવા લાગ્યાં :-

''કૂકડી પડી રંગમાં,
કૂકડો શોક ઢંગમાં,
પીપળપાન ખર્યાં,
ભેંશશિંગ પડયાં,
નદી નપાણી,
કોયલ કાણી,
વાણિયો દીવાનો,
ગોલો મૂંઝાણો,
ગોલી રોતી,
રાણી નાચતી,
કુંવર ઢોલ ઢીબે,
અને રાજા તાળી ટીપે.''

G G G

કુંભારને જઈને પૂછયું : ''કુંભાર, કુંભાર ! શું કરે છે? ''

કુંભાર કહે : ''આ ગારો ખાઉં છું.''

ઉંદર કહે : ''ત્યારે લે આ રોટલો ખા.''

કુંભાર કહે : ''લાવ ને, ભાઈ ! રોટલો દે તો તારો પાડ.''

કુંભાર તો રોટલો ખાઈ ગયો.

ઉંદર પાછો આવીને એને કહેવા લાગ્યો : ''કુંભાર કુંભાર ! રોટલો લાવ.''

કુંભાર કહે : રોટલો તો હું ખાઈ ગયો !''

ઉંદર કહે :

''રોટલો લાવ, નહિ તો દોણું લઈ ને ભાગું;
રોટલો લાવ, નહિ તો દોણું લઈ ને ભાગું.''

એમ કહીને દોણું લઈને જે ભાગ્યો તે એક ડોશી ખાંડણિયામાં દૂધ દોતી હતી ત્યાં ગયો, અને કહ્યું : ''ડોશી, ડોશી ! શું કરો છો ?''

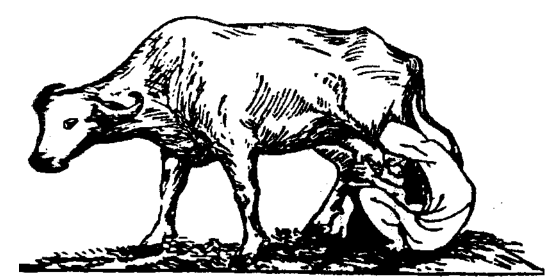

પછી પેલો ઉંદર સુતાર પાસે પૂંછડી સંધાવવા ગયો. ''સુતાર, સુતાર ! મારી પૂંછડી સાંધી દે.''

સુતાર કહે : મને પૂંછડી સાંધી દેતાં ન આવડે.''

ઉંદર કહે :

''પૂંછડી સાંધ, નહિ તો છોડિયું લઈ ને ભાગું;
પૂંછડી સાંધ નહિ તો છોડિયું લઈ ને ભાગું.''

એમ કરતોક ને છોડિયું લઈને ભાગ્યો. તે એક ડોશીને ઘેર ગયો. ડોશી તો પગ બાળીને રોટલો કરતી હતી. તેને ઉંદરે કહ્યું : ''ડોશી, ડોશી ! શું કરે છે ?''

ડોશી કહે : ''આ ભાઈ પગ બાળીને રોટલા કરું છું.''

ઉંદર કહે : ''લે ને આ છોડિયું ?''

ડોશી કહે : ''લાવ ને, બાપુ ! છોડિયું દે તો તારો જ *પાડ.''

ઉંદર તો છોડિયું આપીને રમવા ગયો. રમીને પાછો આવ્યો એટલે ડોશીને કહે : ''ડોશી, ડોશી ! મારું છોડિયું લાવ.''

ડોશી કહે : ''છોડિયું તો બળી ગયું !''

ઉંદર કહે :

''છોડિયું દે, નહિ તો રોટલો લઈ ને ભાગું;
છોડિયું દે, નહિ તો રોટલો લઈ ને ભાગું.''

પછી તો ઉંદર જે રોટલો લઈને ભાગ્યો તે એક કુંભાર ગારો ખાતો હતો ત્યાં ગયો.

*પાડ–ઉપકાર.

કાગડો અને ઘઉંનો દાણો

એક ખેડૂતની સ્ત્રી એક વાર ગામને પાદર ઘઉં સાફ કરતી બેઠી હતી. એટલામાં એક કાગડો આવ્યો અને સૂંડલીમાંથી એક દાણો લઈ ઝાડ પર બેઠો. ખેડૂતની સ્ત્રીને બહુ ખીજ ચડી એટલે કાગડાને એક એવો તો પથ્થરો માર્યો

કે કાગડો 'કોં કોં કરતો ઝાડ પરથી નીચે પડયો અને ઘઉંનો દાણો ઝાડની એક ફાટમાં ભરાયો. ખેડૂતની સ્ત્રી એકદમ કાગડા પાસે ગઈ અને તેને પાંખથી પકડીને કહે : ''મારો ઘઉંનો દાણો લાવ, નહિતર હમણાં જ મારી નાખું.''

કાગડો કહે ''મહેરબાની કરી છોડી દે; હું તારો ઘઉંનો દાણો હમણાં જ લાવી આપીશ.''

કાગડો તો પછી ઝાડ પાસે ગયો અને ફાટમાં દાણો પેસી ગયો હતો એટલે ઝાડને કહે : ''ઝાડ, ઝાડ ! દાણો દે.''

ઝાડ કહે : ''હું તો નહિ દઉં.''

પછી કાગડો સુતાર પાસે ગયો.

કાગડો કહે :

''સુતાર, સુતાર ! ઝાડ કાપ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

સુતાર કહે : ''હું તો કાંઈ ઝાડ કાપતો નથી.''

પછી કાગડો ગયો રાજા પાસે. રાજા પાસે જઈને કાગડો રાજાને કહે :

પાલીમાં પાંચ ઉંદરડા

એક પાલીમાં પાંચ ઉંદરડા હતાં. એક ઉંદરડાની પૂંછડી મોટી હતી. તેને બીજા ચારે ઉંદરડા કહે'' ''અમે તને નહિ રમાડીએ.''

પેલો મોટી પૂછડીવાળો ઉંદર બોલ્યો : ''શું કામ ?

પેલા ચાર ઉંદરો કહે : ''તારી પૂંછડી મોટી છે માટે કપાવી આવ.''

પછી તે પૂંછડી કપાવા સુતાર પાસે ગયો અને કહ્યું ''સુતાર, સુતાર ! શું કરે છે ?''

સુતાર કહે : ''આ બેઠો છું.''

ઉંદર કહે : ''ત્યારે મારી પૂછડી કાપી દે ને ?''

સુતારે પૂંછડી કાપી આપી.

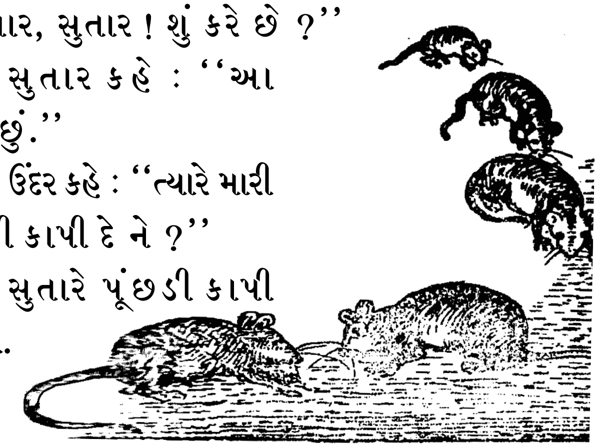

પૂંછડી કપાવીને ઉંદર તો પાછો ચારે ભાઈબંધ પાસે ગયો.

તે બોલ્યો : ''તારી પૂંછડી તો લોહીવાળી છે માટે અમે તને નહિ રમાડીએ. જા, ફરી પૂંછડી સંધાવી આવ.''

વાઢું ખડલાં,
નીરું ગવરીને,
દોઉં દૂધલડાં,
પાઉં કુત્તલા,
મારે મરગલા,
લઉં શિંગલડી,
ખોદું માટુડી,
દઉં કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

લુહાર કહે, ''લે આ દાતરડું.''

કાગડો દાતરડું લઈને સીમમાં ગયો; ત્યાંથી ખડ લઈને ગાયને ખવરાવ્યું ને પછી દૂધ લઈને કૂતરાને પાયું; કૂતરો મરગલાને મારવા દોડયો એટલે તેણે શિંગડું આપી દીધું; કાગડે શિંગડું લઈ ટીંબેથી માટી લીધી અને કુંભાર પાસેથી ઘડૂલો લીધો. અને પછી કૂવામાંથી પાણી કાઢીને પોતાની ચાંચ ધોઈ સાફ કરી ને કોઠીબું ખાધું, કરડૂક કરડૂક.

G G G

''રાજા રાજા સુતારદંડ.
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

રાજા કહે : ''હું તો કાંઈ સુતારને દંડતો નથી.''

પછી કાગડો ગયો રાણી પાસે. જઈને રાણીને કેહ

રાણી રાણી ! રાજાથી રિસા,

રાણી કહે : ''હું તો કાંઈ રાજાથી રિસાતી નથી.''

કાગડો કહે :

''રાણી રાજાથી રિસાઈ નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો ગયો સાપ પાસે. સાપ પાસે જઈને કાગડો કહે : સાપ સાપ ! રાણીને ડસ.

સાપ કહે : હું તો કાંઈ કોઈને ડસતો નથી.

કાગડો કહે :

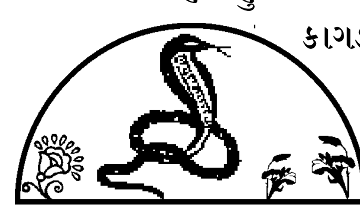

' સાપરાણી ડસે નહિ.
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,

સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો ગયો ધોકા પાસે. જઈને ધોકાને કહે

ધોકા ધોકા ! સાપ માર.

ધોકો કહે : ''હું કાંઈ સાપને મારતો નથી.''

કાગડો કહે :

''ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણી ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો ગયો આગ પાસે. જઈને આગને કહે

આગ આગ ! ધોકો બાળ.

આગ કહે : ''હું તો કાંઈ ધોકાને બાળતી નથી.''

કાગડો કહે :

''આગ ધોકો બાળે નહિ,
ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણી ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,

''સીમ, સીમ, સીમદેવ!
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો ખડલાં,
નીરું ગવરીને,
દોઉં દૂધલડાં,
પાઉં કુત્તલા,
મારે મરગલા,
લઉં શિંગલડી,
ખોદું માટુડી,
દઉં કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

સીમ કહે : ભાઈ ! લુહારને ત્યાંથી દાતરડું લઈ આવ અને ખડ વાઢી લે.''

કાગડો તો લુહાર પાસે ગયો. જઈને લુહારને કહે :

''લુહાર, લુહાર, લુહારદેવ!
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો દાંતરડાં,

ધોઉં ચાંચૂડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

કૂતરો કહે : ભાઈ ! હું બહુ ભૂખ્યો છું માટે ગાયનું દૂધ લાવી દે તો દૂધ પીને હરણ મારવા જાઉં.''

કાગડો ગાય પાસે ગયો. જઈને કહે :

''ગવરી, ગવરી, ગવરીદેવ!
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો દૂધલડાં,
પાઉં કુત્તલા,
મારે મરગલા,
લઉં શિંગલડી,
ખોદું માટુડી,
દઉં કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

ગાય કહે : ''હું બહુ ભૂખી છું. મને સારી પેઠે ખડ ખવડાવીને દૂધ દોઈ લે.''

પછી કાગડો સીમમાં ખડ લેવા ગયો. જઈને સીમને કહે :

રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો ગયો સમુદર પાસે. જઈને સમુદરને કેહ

સમુદર ! સમુદર ! આગ બુઝાવ.

સમુદર કહે : ''હું તો કાંઈ આગ ઓલવતો નથી.''

કાગડો કહે :

''સમુદર આગ બુઝાવે નહિ,
આગ ધોકો બાળે નહિ,
ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણીને ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો ગયો હાથી પાસે. જઈને હાથીને કેહ

હાથી, હાથી ! સમુદર સોસ.

હાથી કહે : ''હું તો કાંઈ સમુદરને સોસતો નથી.''

કાગડો કહે :

''હાથી સમુદર સોસે નહીં,
સમુદર આગ બુઝાવે નહિ,

આગ ધોકો બાળે નહિ,
ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણી ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.''

પછી કાગડો દોરડા પાસે જઈને દોરડાને કહે :

દોરડા, દોરડા ! હાથી બાંધ.

દોરડું કહે : ''હું તો કાંઈ હાથીને બાંધતું નથી.''

કાગડો કહે :

''દોરડું હાથી બાંધે નહિ,
હાથી સમુદર સોસે નહીં,
સમુદર આગ બુઝાવે નહિ,
આગ ધોકો બાળે નહિ,
ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણી ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,

કાગડો તો ઊડતો ઊડતો ગયો મરગલા પાસે. મરગલાને કહે :

''મરગ, મરગ, મરગદેવા !
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.

આલો શિંગલડી,
ખોદું માટુડી,
આપું કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચૂડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

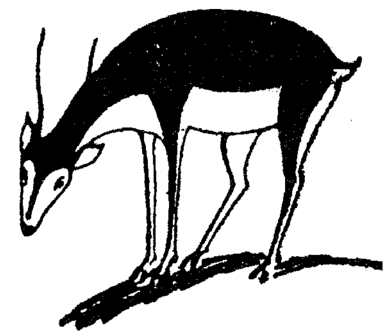

મરગ કહે : ''કૂતરાને બોલાવી આવ એટલે તે મને મારીને મારું શિંગડું લઈ દેશે.

કાગડાભાઈ તો કૂતરા પાસે ગયા, ને કહે :

''કુત્તા, કુત્તા, કુત્તાદેવા !
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
મારો મરગલા,

લઉં શિંગલડી,
ખોદું માટુડી,
દઉં કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,

“કુંભાર, કુંભાર, કુંભારદેવ!
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

કુંભાર કહે : “માટી લાવ તો રૂપાળો ઘડૂલો ઘડી દઉં.”

એટલે કાગડો ગયો ટીંબા પાસે. જઈને ટીંબાને કહે

“ટીંબા, ટીંબા, ટીંબાદેવા!
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો માટુડી,
આપું કુંભારને,
ઘડે ઘડૂલો,
સીંચું પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી,
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

ટીંબો કહે : “મરગલાની શિંગડી લઈને ખોદી લે. ના કોણ પાડે છે ?”

માંગું છું પણ આપે નહિ.”

પછી કાગડો ગયો ઉંદર પાસે. જઈને ઉંદરને કહે :

ઉંદર, ઉંદર ! દોરડું કાપ.

ઉંદર કહે : “હું તો કાંઈ દોરડું કાપતો નથી.”

કાગડો કહે :

“ઉંદર દોરડું કાપે નહિ,
દોરડું હાથી બાંધે નહિ,
હાથી સમુદર સોસે નહીં,
સમુદર આગ બુઝાવે નહિ,
આગ ધોકો બાળે નહિ,
ધોકો સાપ મારે નહિ,
સાપ રાણી ડસે નહિ,
રાણી રાજાથી રિસાય નહિ,
રાજા સુતાર દંડે નહિ,
સુતાર ઝાડ કાપે નહિ,
ઝાડે મારો દાણો લીધો,
માંગું છું પણ આપે નહિ.”

પછી કાગડો ગયો બિલ્લી પાસે. જઈને બિલ્લીને કહે :

“બિલ્લી બિલ્લી ઉંદર ખા.

બિલ્લીએ ઉંદરનું નામ સાંભળ્યું કે તરત જ તે ઉંદર ખાવા દોડી. ઉંદર બિલ્લીને આવતી જોઈ દોરડું કાપવા

દોડયો. કાપવાની બીકે દોરડું હાથીને બાંધવા લાગ્યું. હાથી બંધાવાની બીકે સમુદર ઊલેચવા લાગ્યો. સમુદર ઉલેચાવા લાગ્યો એટલે એ આગ ઓલવવા ગયો. આગ ઓલવાવા લાગી એટલે તે ધોકો બાળવા લાગી. એટલે ધોકો સાપને મારવા લાગ્યો. સાપને માર લાગ્યો એટલે તે રાણીને ડસવા દોડયો. રાણીને સાપની બીક લાગી એટલે રાણી રાજાથી રિસાઈ ગઈ. રાણી રાજાથી રિસાઈ એટલે રાજાએ સુતારને બોલાવ્યો. સુતારને દંડવાની બીક લાગી એટલે તે વાંસલો લઈને ઝાડ કાપવા દોડયો. અને ઝાડે સુતારને આવતો જોઈને ઘઉંનો દાણો કાગડાને આપી દીધો.

પછી કાગડો ઘઉંનો દાણો લઈ પેલી ખેડૂતની સ્ત્રીને જઈને આપી આવ્યો.

ખાધું પીધું ને મોજ કરી......

G G G

કાગડો અને કોઠીંબુ

એક હતું કોઠીંબુ.

તે વાડયે વાડયે દડયું જતું હતું.

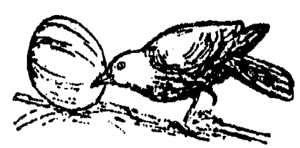

કોઠીંબુ–નાનુ ચીભડું

ત્યાં એક કાગડો ઊડતો ઊડતો આવ્યો.

કોઠીંબાને જોઈને કાગડાને તે ખાવાનું મન થઈ ગયું.

કાગડો જ્યાં ચાંચ લાંબી કરીને કોઠીંબાને ખાવા જાય ત્યાં તો કોઠીંબુ કહે :

''બાપુ ! આવી ગુવાળી ચાંચે મને ન ખવાય. કયાંકથી પાણી લઈ ધોઈ આવ.''

કાગડો તો ચાંચ ધોવા કૂવા પાસે ગયો. જઈને કૂવાને કહે :

''કુવા, કૂવા, કૂવાદેવા !
આંગણ આવ્યા કાગદેવા.
આલો પાણીડાં,
ધોઉં ચાંચુડી
ખાઉં કોઠીંબુ,
કરડૂક કરડૂક.

કૂવો કહે : પાણી જોઈતું હોય તો કુંભારને ત્યાંથી ઘડૂલો લઈને આવ ને પાણી સીંચી લે.''

કાગડો તો ઊડતો ઊડતો કુંભારવાડે ગયો. જઈને કુંભારને કહે :